

Nederlændernes Hørv. l.

Førend Irlands Forening med England blomstrede der Uldmanufakturernes saavel som Handel og Næringsveie; men ved begge Landes Forening begyndte for Irland en Række af Trængsler. De engelske Uldmanufakturister besværede sig over, at de irske uldne Varer skadede dem, hvorfor det brittiske Overhuus, og strax derpaa Underhuset, indgave 1698 Adresser til Kongen, om at standse Irlands Uldmanufaktur, som skadelige for England. Kongen maatte indvilge deri, og en Følge deraf blev det, at alle mulige Hindringer lagdes for de irske Uldmanufaktur. Det lykkedes England at ødelægge dem. For at give Irland et Slags Erstatning herfor, gav man det Anviisning paa Linnedmanufakturering, og lovede Understøttelse hertil, Under Dronning Anna oprettedes saaledes 1711 et Collegium til Sør- og Sampmanufakturernes Befordring i Irland — the Board of Trustees of the linen and hempen manufactures in Ireland — som ved Hjælp af de 21,600 £. St. Regjeringen aarligen anvender paa denne Gienstand, har endeligen bragt det dertil, at Irland frembringer en betydelig Mængde Væred til Udsørsel, og af fortrinlig Beskaffenhed.

Men med Høravlen har det ikke havt samme heldige Udfald, og det har endnu ikke kunnet lykkes Collegiet, at faae Irlænderne til selv at avle Frøet. For at fremme dette Maal, sendte det i 1822 en af dets Inspecteurer, Besnard, til Holland, for der at gjøre sig bekiendt med Høravlen m. m. Hans Beretning om denne Reise, og om Nederlændernes Maade at dyrke og behandle Hørren, har Collegiet ladet trykke. Uagtet vi i den Rasnschrolfske Anviisning til Høravlingen m. m., have en ganske fortrinlig Veiledning hertil, har jeg dog troet, at det kunde være nyttigt for danske Landmænd ogsaa at erfare, hvorledes Besnard har fremstillet Sagen, hvorfor her leveres en noget forkortet Oversættelse af Beretningen. Opmærksom maae jeg gjøre paa den Forskiel, som i begge Anviisninger er i Tiden Hollænderne lade Hørren staae paa Marken; den danske Anviisning lader Hørren rustes før Frøet er fuldkomment modent; den irske Anviisning drivet stærkt paa, at Frøet skal fuldmødnes, førend Planten rustes.

D. S. Rawert.

Besnards Bemærkninger paa Reisen i Holland og Flandern.

Med min Ankomst til Helvoetsluys, den 9 Juli 1822, reiste jeg strax over Land til Rotter-

dam, og saae underveis forskiellige Steder Hør dyrket til Beløb af flere hundrede Tønder Land, som endnu stod paa Roden, undtagen eet Stykke, der var ruffet, og Hørren stillet op for at tørres. I Rotterdam besøgte jeg flere, som handle med Hør og Hørfrø, i hvis Magaziner jeg undersøgte store Partier Hør, avlet i Holland og Zeeland, og som alt var bundet saa regelmæssigen efter deres forskiellige Bestaaffenhed, at en Kjøber kan udvælge sig hvad Slags han vil, uden at behøve at frygte for at skuffes; det er en meget vigtig og nødvendig Indretning, som høiligen letter i Holland Salget af Hør. Samme Dag tog jeg til Schiedam, noget over een Miil fra Rotterdam, og besaae to store Agre med Hør, der for nogle Dage siden var ruffet og opsat for at tørres. Ved at undersøge Hørren fandt jeg, at Frøet var fuldkomment modent før Ruffningen, og man underrettebe mig om, at Hørren skulde blive staaende for at tørres, indtil Frøhovederne let skiltes fra Planten, naar den knævledes.

Hørmarkedet i Rotterdam holdes paa et lidet Torv; to bedækte Bygninger med Piller, staae paralel med hverandre, og under disse staae Høravlerne med deres Prøver foran dem i rene Lærredssække. Hver Prøve indeholder een Steen, 2: 6½ Pd., og er paaheftet en Seddel, som tilkiendegiver hvormange Steen af saadan Slags Hør Sælgeren har færdig til Salg. Naar Kjøber

er sluttet, antegner Kjøberen Vilkaarene i hans Tegnebog, og Prøven bringes til hans Huus, hvor den forbliver, indtil Varen er afleveret. Dersom der opstaaer nogen Uenighed med Hensyn til Besskaffenheden, henvender man sig til Torvemesteren, som, i Forening med tvende Hørhandlere, affiger en Kiendelse. Torvemesteren er stedse nærværende medens Markedet varer, og paa seer Anordningerne efterlevede. Den største Orden hersker paa Markedet. Samme Orden iagttages naar Hørfrøet sælges; det falbydes ligeledes efter Prøver, og bringes i Poser, der indeholde omtrent 25 Pund hver.

Paa min Reise til Dordrecht kom jeg gien- nem Byen Nyssoort og Swyndrecht, i hvis Nær- hed avles megen Hør, og hvor der boer mange Høravlere, der dyrke en betydelig Mængde Hør i Zeeland, hvorfra de føre den hid i Skibe, naar den er rusket og tør nok til Knævling. Disse Folk, som have store Lader, og alle Indretninger for at behandle Hørren, drive en betydelig Hand- del med denne Artikel. I Dordrecht besøgte jeg Hørmarkedet, som føres med stor Orden, og hvor alt sælges efter Prøver. I denne Bye er der tvende eedsvorne Mæglere, som undersøge ethvert Slags Frø og Korn; naar Uenighed opstaaer mel- lem Kjøber og Sælger, med Hensyn til Besskaf- tenheden, tilægges den almindeligen ved disse Mænd; men dersom Sælgeren appellerer til Dom-

stolene, adspørges Mæglerne offentligten om Deres Mening. Saadant indtræffer imidlertid siældent i Holland, da Landmændene fuldkommen skionner paa Vigtigheden af at bringe deres Vare redbeligen til Markedet.

Fra Dordrecht tog jeg giennem Breda og Antwerpen til St. Nicholas i Flandern. Paa denne Strækning dyrkes ogsaa en betydelig Mængde Hør; den der stod nærmest Holland, fandt jeg kortest og flettest, formedelst den store og vedholdende Tørke; men som jeg kom længere frem i Flandern, blev Sæden meget bedre, og paa mange Steder fandt jeg den i denne Provinds og i Brabant voxende i stor Mængde, og af fortrinlig Beskaffenhed.

Hørmarkedet i St. Nicholas besøgtes. Det holdes hele Aaret igiennem om Torsdagen, og begynder Kl. 8 om Morgenen. Paa dette Marked sælges Hørren ikke efter Prøver, fordi den avles i for smaae Partier, og det Quantum der af Noget falholdes, er alt hvad han det Aar har høstet, der kan afveyle mellem fire til tyve Steen, og siældent meer. Hørren paa dette Marked anses for at være renere end den Hollandske, og at give 10 pCt. meer. Dmtrent 2000 Tons sælges her aarligen (1 Tons er 2000 Pund). Noget af denne Hør kjøbes af engelske og skotske Hørspindemøller, noget sendes til det sydlige Frankrig. Det meste Frø fra dette Distrikt sælges til Olie,

da Høravlerne ere fattige, i Sammenligning med de Hollandſke, og ſælge ſaa hurtigen de kunne.

Fra St. Nicholas tog jeg til Cokeran, hvor hele Aaret igiennem holdes hver Fredag et Marked for Hørfrø, Hør og Væred. Hørren kjøbes ogſaa her for engelske og ſkotske Huſe, og for det ſydlige Frankrig. Den anſees bedre end den Hollandſke, og betales ogſaa bedre end denne. En Hørhandler, jeg var adreſſeret til, tilbereder aarlig 200 Tons Hør, hvoraf den fine bindes i Pund, pakkes i ſmaa Ÿſker, og ſendes til Italien og Schweiz, hvor den ſpindes for de fineſte Kniplinger, og ſendes, ſpundet til Garn, til Frankrig og Flandern for at bleges og kniples. Hørren hegles af Fruentimmer, ſom tager den hjem til ſig, og almindeligviis erholde 24 Pund hver Gang, hvilke de levere tilbage bundet i Pund, hvert Pund igjen deelt i mindre Dele, hver paſſende til paa engang at lægges om Rokkehovedet. Den Hør man kjøber, endog den allerfineſte, har baaret Frø. Markedet i Cokeran er ligesom det i St. Nicholas, men Hørren anſees for bedre. I Nærheden af denne Bye ere 70 ſmaa Blegerier, og 15 Oliemøller, ſaa at de ſmaa Landmænd have til alle Tider Leilighed at ſælge deres Frø, ſom de og gjøre, ſaasnart det er færdigt til Salg. Hvad Blegerierne angaae i dette Nabolag, da ere de efter den gamle Indretning, uden noget Maſſineri, enhver Artikel vaſkes med Hænder og

Fødder, og bygges, men ikke koges. To Gange dagligen vandes Lærredet, medens det ligger paa Blegen, og mod Slutningen gnides det ogsaa paa Blegen ved Hjælp af en stor Haarbørste med Sæbestum. Dette skeer ved to Mænd, der gaae een paa hver Side af Lærredet. Den sidste Operation forinden det bliver færdigt, er at nedlægge det i sur Mælk.

Mellem Ghent og Kalsk ere store Hørmarker; jeg standsede hos en Høravler, der har en lille Skiættemaskine, som han selv har giort, og som han udleier. To Fruentimmer, hvoraf den ene dreier Maskinen, og den anden skætter, og som en lille Pige gaær tilhaande, kan skiette 25 Pund Hør om Dagen, naar Hørren forud har været brudt. I Nærheden er en Brækkemaskine forenet med en Windmølle, hvor de store Høravlere bryde deres Hør, men de Smaa bryde den paa Haandblokke. I begge Tilfælde brydes Hørren let i Flandern, da den er saa godt røddet.

Imellem Bryssel og Tournay avles en stor Mængde fortrinlig Hør; den største Deel var ruffet og opsat for at tørres, men paa anden Maade end i Holland. Her og i Frankrig bindes Hørren for at tørres ikke i Bundter, men sættes løs i skraa Retning i lange Rader, med Hovederne mod hinanden og Rodenderne adspredte, saa at de danne et omvendt V. Ved hver Ende af de dobbelte Hørrækker, og i et vis Mellemrum ned-

drives i Jordan Væle, for at understøtte Hørrer. Denne Maade er meget bedre end Bundter, fordi enhver Deel af Planten er paa lige Maade udsat for Luften; men det maa bemærkes, at det er passende for et Land, hvor mildt og stille Veir hersker i Høsttiden. I Nærheden af Tournay avles overmaade megen Hør, og mange Menneſker ere syſſelfatte med at spinde grovt Væredsgarn for Dhrr. Lefevre's berømte Gulvteppe Manufaktur. Her er for Tiden 4000 Menneſker syſſelfatte, hvoraf 1400 i Fabriken. Alt det Gulvteppetoi, ſom ſælges i Bryſſel og bærer denne Byes Navn, er forfærdiget her, da der ikke paa dette Sted er andre Manufakturer af ſamme Slags. Betydelige Partier Væred tilvirkes ogſaa i dette Diſtrikt, men blot til eget Forbrug.

Fra Tournay begav jeg mig videre til Valenciennes, gjennem Landsbyen St. Amand, i hvilken der ſpindes meget Hørgarn, og ſlaaes meget Tougværk af ſelvavlet Hamp, og hvorfra betydelige Partier Hamp og Hampetrø ſendes til Antwerpen, for at udfikbes. Her' avles og megen Rapsæd. Af dette Frø erholdes en fortrinlig Slags Olie, hvoraf det der førſt udſlyder, føres til Marſeille og blandes med Olivenolie, til Gallat &c., og ſendes ſaaledes til Paris og andre Markeder. Hvad derpaa udrinder bruges af Malerne, da det ſnart tørres og ikke gjør Maleriet guult, ſom Linolie ofte gjør. Samme Slags Olie bruges ogſaa

til Tilvirkning af et eget Slags Sæbe for Blegere, og som giver Lærredet en Klarhed og Bløds-
 hed, som det ikke kan erholde af almindeligt Sæ-
 be. Det bruges i Almindelighed blandt Blegerne
 i Cambray til at blege Cambrics, Lærred, Mus-
 lin og ethvert Slags fint Løi, og frembringer en
 Skum, saa hvid som Snee. Oliefager af Kap-
 sæd gives ogsaa til Lvæg. Med Undtagelse for
 nogle meget fine Slags Cambrics, bærer al den
 Hør, som bruges hertil, Frø; her siges, at alt
 beroer paa den Behandling, som siden efter gi-
 ves Planten. Den franske Regjering har forbudt
 Udførslen saavel af dette Slags Frø, som af Hør-
 ren. Hørens Rødning og Behandling i denne
 Deel af Frankrig og i Flandern, hvorfra de ogsaa
 erholde noget Hør, er ikke sønderligen for-
 skiellig fra den i Holland; alt gøres med Haan-
 den, men den største Omhyggelighed iagttages
 giennem alle Operationer. Heglingen skeer i Cam-
 bray, som i Flandern, af Fruentimmer. Saavel
 i Frankrig, som i Flandern bruges ved Heglin-
 gen en Børste, og som synes mig meget vel sik-
 ket til at aabne Plantens smaae Fibre, uden at
 skade Materien eller Styrken.

I Ghent var paa Markedet 800 Vævere, og
 3000 Stykker Lærred udstillede til Salg. Marke-
 det holdes paa et stort Torv, hvor der er en
 Mængde Pæle, betegnede med Bredden paa de for-
 skiellige Slags Lærreder, som sælges der. Pæ-

lene staae ved den ene Ende af Torvet i passende Afstand, for at Røberne kunne gaae mellem dem. Væerne staae i lige Linie mellem Vælene, alt efter som deres Lærreds Brede svarer til Mærket paa disse. De der have af samme Slags Lærred, staae ogsaa sammen, og med deres Stykker paa Borde, der ere nogle Tommer over Jorden. For end Lærredet sælges, undersøges det, og Bredden maales af offentlige Hallemestere, der udnævnes af Byens Vridighed, som de stille Sikkerhed, og forpligte sig til at forskaffe et tilstrækkeligt Antal Underbetiente. Efter Salget bringes Stykkerne til et stort Maaleværelse, hvor de maales ved at trækkes over et 5 Alen langt Bord, hvorpaa der er fæstet ved den ene Ende en Messingplade med en opstaaende Kant i Midten, omtrent 4 Tommer lang, 2 Tommer bred, og $1\frac{1}{2}$ Tomme høi. Ved Siden af Bordet er affat Alenmaal. Af disse Borde var der 6. To Personer staae ved hver Ende. Naar den ene Ende af Stykket er trukket over Bordet til den modsatte Ende, hvorfra Stykket falder paa Gulvet, gjør den Mand, som staaer ved Messingpladen, med rødt Kridt et Mærke paa den Deel af Stykket, som ligger paa Messinget, udsiger høit Mærket, og vedbliver med at mærke hver Gang Stykket trækkes over, indtil Enden, da det Antal Gange, det er trukket over, betegnes med Kridt paa Stykkets Ende. Under Mærket paa Maalet sættes Byens

Baaben, og Begyndelsen af Hallemesterens Navn. Denne Maade at maale paa, synes at finde almindeligt Bifald hos Bæverne, der have Leilighed til at bemærke, hver Gang deres Stykke trækkes over Bordet. Paa denne Maade maales omtrent 200000 Ulen, den Dag jeg var i Ghent.

Landsbyen Rysoort mellem Dordrecht og Rotterdam ansees med Ret for Middelpunktet af Høravlen i Holland, ikke alene formedelst den Mængde Hør, som avles i Nærheden deraf, men ogsaa fordi tre fjerde Deel af den Hør, der avles i Zeeland, føres did fra Marken, naar den er fuldkommen tør, for at knævles, røddes ic. Her, ligesom andre Steder i Nederlandene, ansee Høravlerne denne Uol for ikke at lønne sig, naar Frøet ikke vandtes. I Almindelighed holder man for, at naar alle-Udgifter med Frøets Knævling m. m. ere fradragne, giver Frøet i det Mindste 8 til 9 Pund Sterling (32 til 36 Species) pr. 6 Skp. Land. Et af de meest talende Beviser paa Fordelen af den hollandske Maade at dyrke Hørren, er, at alle Høravlerne ere uafhængige, og mange af dem have i faa Aar hævet sig fra en ringe Begyndelse til betydelig Formue. — Hvoraf den almindelige Mening kommer i Irland (tildeels ogsaa i Danmark) at Hør, som bærer Frø, ikke er tienligt til fint Værrid, kan jeg ikke begribe, men jeg tør forsikre, uden at frygte for at modsiges, at jeg har paa denne Reise seet

Hør avlet i Holland, Zeeland, Brabant, Flandern og Frankrig, der har baaret Frø, og som i Beskaffenhed var fuldkommen saa god, som den der er avlet i noget hvilket som helst Land, og brugt til Forarbejdning af Varer, som ere ligesaa fine, som nogen af dem, der forfærdiges i Irland. — Kort, Høravleren i de Provindser, jeg har omtalt, vilde ansees for en Daare, dersom han ikke benyttede sig af enhver Fordeel, Hørplanten kan give ham, eller, med andre Ord, dersom han ikke avlede Frøet med samme Omhyggelighed, som ethvert andet Slags Sæd *).

Bemærkninger om Maaden at behandle Hør i Nederlandene.

Jordbunden. Den Jord, de nederlandste Høravlere foretrække, er dyb, muldagtig Leer, eller hvad de kalde seeb Jord, fri for Ukrudt, og tienlig til Hvede, der næsten stebse gaaer forud for Hørrø, med mindre der kan havees Jord, som har baaret Krap, der ansees for den bedste; men da denne Plantes Dyrkning ikkun er indskrænket, er det vanskeligt at erholde saadan Jord i tilstrækkelig Mængde, i Sammenligning med Hvedestub. I alle Tilfælde er det almindelig Brug i

*) Udsøde Provst Høegh sagde: At ruste Hørrø umoden, er egentlig kun at faae mange Blaar.
Dr.

Nederlandene, ifkun at faae Hør i god, kraftfuld Jord.

Jordens Tilberedelse. Er det efter Hvede, Hørren skal saaes, bliver Jorden let pløiet strax efter Høsten og saaledes liggende indtil næste Foraar, da den igien let pløies kort førend Saaningen; skal, den derimod saaes efter Krap, gives Jorden blot en let Ploug i Foraaret, noget før den skal besaaes.

Saaningen. Med Hensyn til det Frø, der bruges i Holland og Zeeland, er det altid enten hjemavlet eller fra Riga; hiint saaes to eller tre Aar efter hinanden, men ikke længere, da derpaa Frø fra Riga bruges. Nogle af de rige og meest kyndige Hørvlere besaae hvert Aar et libet Stykke med rigaist Frø, for uafbrudt at have frist Sæd. Hvilketsomhelst Slags Frø der vælges, bruges stedse den største Omhu, for at erholde af bedste og reneeste Slags. Hvor tykt Frøet saaes, beroer paa Jordens Bestaaffenhed og paa Frøets Alder, hvilket alene kan læres af Erfaringen. Saaetiden er almindeligen fra Slutningen af Marts til Midten af April.

Rustningen. I Nederlandene og i Frankrig lader man Hørren stedse modnes, og rustes den aldrig, fornemmelig i Holland og Zeeland, førend Frøet er fuldkomment modent, og Frøhovedet brudt og haardt, saa at det letteligen skilles fra Stænglen; naar det er i denne Tilstand, rustes

det, bindes strax i smaae Neeg, og sættes i Traver, tolv Neeg i en Trave; saaledes forbliver det i otte, ti til fiorten Dage, eftersom Veiret er; saafremt der i den Tid falder nogen Regn, anses det for meget godt, da det bortskyller den Ureenlighed og de visne Blade, som sidde ved Planten.

Knævling. Naar Hørren er tilstrækkeligen tør, bringes den i Huus, og strax begynder Knævlingen. Dette skeer almindeligviis i Nederlandene ved Jerntænder omtrent 16 Tommer lange og een Tomme i Fiirkant ved Roden, gradeviis tilspidsede. Tænderne ere befæstede til en Træblok, omtrent fire Tommer tyk, atten Tommer bred, i Form af en Ottekant; foroven skraa, saa at Frøhovederne kan falde ned paa Gulvet. Tænderne ere satte omtrent en fjerdedeel Tomme fra hinanden, tredive i hver Blok; denne er igien befæstet paa tvende Træsødder, saa høie, at tvende vorne Personer kunne sidde ved den og knæble. Almindeligviis arbeide tvende Personer sammen, siddende lige overfor hverandre, og verelviis trækfende Hørren giennem Tænderne. Medens Knævlingen varer, agtes nøie at Hørren ikke kommer ud af Haanden, saa at Rodenderne forvikles; under alle Operationer maa disse holdes saa lige muligt. Naar Frøet er aftaget, bindes Hørren igien med Sivbaand i smaae Bundter (Støver). Disse Baand kunne vare flere Aar, og maae hver

Gang, de ere brugte, glemmes. Naar Hørrer er knøvlet og bundet, lader man Frøhovederne gaae giennem en grov Rensmaskine eller Harpe, for at Støvet kan falde igiennem og Hovederne blive fri for al Ureenlighed. Hvad der paa denne Maade afharpes, bruges af Bagerne til at varme Dvnen; hvorimod Frøhovederne nu kunne med Sikkerhed glemmes, hvor længe man vil have det. Frøet skilles almindeligst fra Hovederne ved at tærstes med en Pleil, hvis Skæft er som sædvanlig, men hvis Hoved kun er det halve af den almindelige Længde, og omtrent fire Tommer i Giennemsnit. Efterat Frøet er udtærstet, sælges Hovederne til Dvægfoder om Vinteren. Almindeligviis kjøbes de af brabanttske Landmænd, der blande dem med adskillige andre Urter og Gulerødder, som de avle tilligemed Hørrer i passende Jordbund. I Brabant især har jeg seet mange Agre, hvorpaa Hørrer stod for at tørres, og hvor Gulerødderne, som vare opvorne med denne, lugedes og havde et lovende Udseende.

Rødning. Denne Operation er den vigtigste af dem, som Hørrer undergaaer, og paa hvilken dens Værdi for en stor Deel beroer. Rødningshullerne i Holland ere i Almindelighed liig Vandgrøfter til at udtørre og adskille lavt liggende Jord. Disse Grøfter ere om Sommeren overgroede med Græs og andre Planter, som noget

for Røbningen affiæres langs med Siderne, men ikke i Midten. Forinden Røbningen fastes en Dæmning af Græstørv eller Mudder ved hver Ende af den Deel af Grøvten, som skal afbenyttes, og som sieldent er over 60 til 80 Alen lang. Med Jernskræbere føres Mudderet fra Bunden og Midten af Grøvten mod Dæmningerne, saa at der bliver en Strækning fri for Mudder og Planter, stor nok til at modtage en Trave og til at lade være et Hul otte til ti Fod mellem Dæmningen og det sidste Lag Hør. Naar Graven er saaledes tilberedt, aabnes en Trave og otte Reeg nedlægges med smaae lette Høgaster, saa regelmæssigen og lige som muligt, og saa at hvert Reeg lægges med Røbenden mod Tverdæmningen, og Spidsen mod Gravens Bund. Er det første Lag nede, lægges et andet og tredie Lag af otte Reeg, hvert Lags Røbende paa det forrige Lags Baand, saa at de alle ligge i en skraa Linie. Naar tre Lag eller 24 Reeg ere lagte, føre Arbejderne med Skraberne fra Bunden af Graven op paa Hørrøt et Lag af otte til ti Tommer Mudder, Planter, m. m., ligesom det falder, ladende blot ubedækket saameget af det sidste Lag, som behøves for at modtage det første Lag af det næste, til hvilket er gjort Plads ved at borttage Mudderet, som er brugt til at bedække det forrige Lag. Naar Mudderet paaføres, maa det omhyggeligen sammenstrykkes, for at udelukke Luft og Lys fra Hørrøt.

Naar alt tilsammen saaledes er lagt i Graven, sees blot Mudder paa Overfladen. — Næste Operation er at kaste fra den Deel af Grøvten, som ikke bruges, en tilstrækkelig Mængde Vand i Hørgraven, for at bedække hele Massen i 6 til 8 Tommers Høide. Uagtet Vandet ses over i Graven paa en meget simpel Maade, er den dog værd at lægge Mærke til, da den formindsker Arbeidet og sparer Tid — noget, den arbejdende Klasse i Holland veed at skønne paa. Tvende Stænger sættes i en Triangel over Grøvten, nær ved en af Dæmningerne. Fra Triangelens Spidse nedhænger i et Toug en Skovl, som kan rumme et Par Spande Vand, og som er forsynet med et langt Haandtag, ved hvilket Arbeideren ser Vandet fra Grøvten over i Hørgraven, hvor det falder ned i et Hul, og derfra flyder over Mudderet. Saaledes forbliver Hørren fra 6 til 13 Dage, efter dens Beskaffenhed, efter Veirets Temperatur og i nogle Tilfælde efter Vandets og Mudderet's Egenskaber. Selv har jeg seet Hør, avlet i Holland og Zeeland, som ikkun havde været syv Dage sænket, medens andet har dertil behøvet fiorten Dage. Det er nødvendigt her at bemærke, at Høravlerne i Nederlandene nsie passe paa Hørren, medens den røddes, især efter den femte Dag, da de derpaa een Gang i Døgnet med en Gaffel udtage et Neeg og undersøge det: er det ikke nok røddet, sænkes det igien og bedækkes med

Mudder. Naar Hørrer er nok røddet, tages den omhyggeligen ud med en Høgaffel, et Neeg for sig, fyldes i Bandet, for at befries fra Mudderet, lægges ved Bredden af Graven for at afrinde, og spredes derpaa paa Græsset, hvor det forbliver indtil det befindes færdig til Brydning. Hertil er ingen fast Tid bestemt; hver Landmand bedømmer efter sit eget Skøn, naar Hørrer er tienlig til at optages. Almindelig er Brugen i den Deel af Nederlandene og Frankrig, hvor jeg har været, at lade Hørrer efter Rødningen henligge paa Græs. Med Hensyn til Hørrerens Beliggenhed, er intet at bemærke. Naar Hørrer skal bringes fra Marken i Huus, bindes den igien i saadanne Neeg, som da den skulde røddes.

Tørring. Dersom Hørrer, efter at have været taget op af Marken, skulde være noget fugtig, tørres den paa hvad de kalde en Tørrerovn, som dog blot er en Steenbygning, i fri Luft, omtrent 12 Fod lang, med en tynd Steenmuur i Midten, og udgaaende Bægge ved hver Ende, omtrent tre og en halv Fod høie. Ildstedet, som gaaer langs med Bygningen, er fra tre til fire Fod under Jordens Overflade. Til Brændsel bruges stedse Skæver og andet Affald fra Skævningen, der stedse røres op i, for at udbrede en jevn Varme til enhver Deel af Planten, der lægges paa Stænger tværs over Muren. Kan Hørrer tørres uden denne Operation, skeer det, men

er det nødvendigt, skeer det med megen Forsigtighed. Strax, efterat Hørren er tilstrækkelig tør, lægges den i en lille lufttæt Bygning, hvor den forbliver (for at søde) indtil den er kold. At Hørren efter Tørringen sættes i denne Bygning, har, som jeg troer, givet Anledning til den Formening, at den i Holland sættes i en Døn, før den brydes; men jeg har ikke kunnet bringe i Erfaring, at saadant nogensinde er skeet.

Almindelige Bemærkninger.

Medens jeg i Nederlandene undersøgte Hørrens Behandling, blev jeg ikke lidt forundret over at see alt Slags Dvæg græsse paa den Mark, hvor den var røddet, og have fri Udgang til Rødnings-Graven, hvis Vand ansees i Irland som meget skadeligt for ethvert Slags Dyr. Da jeg spurgte en Landmand herom, sagde han mig, at han ikke kiendte et eneste Tilfælde, hvorved Dvæget havde taget Skade af Hørvand, og at man ikke søgte at holde det derfra. Ved at undersøge Vandet, i hvilket Hørren var røddet, fandt jeg, at dets Farve var meget forskjelligt fra den i de irske Hørgreve.

At den i Holland, Zeeland, Flandren og Frankrig brugelige Maade at ubelukke Lys og Luft fra den Hør, der røddes, har mægtig Birkning paa Plantens Farve, derom kan der ikke tvivles,

og at Vandets og Mudderets Beskaffenhed ogsaa har betydelig Indflydelse derpaa, saavel som paa dens Textur, er ligesaa vist, og fuldkommen stadfæstet af Erfaringer i ethvert af disse Lande, som vil sees af Nedenstaaende:

I den Deel af Holland, hvor Hør, avlet i denne Provinds og i Zeeland, røddes, og hvor Jordbunden er mørk og af en slimagtig Beskaffenhed, Vandet blødt og klart, og fuldkommen fækket til Huusbrug, kommer den op af Rødnings-Graven med en mørkagtig Farve, som alene varierer i Skatteringen, alt efter det Mudders Beskaffenhed, hvormed den har været bedækket; men fra en og samme Grav har hvert Neeg eens Farve. Den er ligeledes af en blød og silkeagtig Natur.

I Zeeland er Hørren, naar den røddes, ligesom i Holland, og Luft og Lys udelukket, stedsvis af eens Farve, men formedelst Vandets og Jordbundens Natur, kommer den op af Graven med en lys Straafarve, og er haardere end den der røddes i Holland; dette tilregnes Brakvandet, som berøver den dens extractive Materie i saadan Grad, at der regnes paa, at den taber ved at røddes i Zeeland 20 til 25 pCt. meer end i Holland. Af denne Aarsag bringer den flamske Høravler den Hør, som er voret i Zeeland, ofte 10 til 15 Miil bort, for at røddes. Naar Hør i Zeeland ikke røddes med samme Omhyggelighed

som i Holland, kommer den op af Graven af forskjellig Farve og Bestaaffenhed, endog i eet og selv samme Neeg, hvorfor den og stedse sælges paa Markedet i Rotterdam til lavere Priis. — Dette er et stærkt Beviis paa hvad Virkning det har, naar Lys og Luft holdes borte medens der røddes.

I Flandern, hvor Jorden er af lettere Bestaaffenhed og lysere Farve, og Vandet klarere og friskere end i Holland, er Hørren nogle Skatteringer lysere end den, der røddes i Holland, men ikke af den Straafarve og Haardhed, som den, der røddes i Zeeland; den er imidlertid fra enhver Rødningsgrav af samme Farve, upaatviveligen en Følge af Lysets og Luftens Udelukkelse.

I Frankrig, hvor Jordbunden er endnu lettere end i Flandern, er ogsaa Hørren af lysere Farve end fra hiint Land og Holland; den er ikke saa haard, som den fra Zeeland, men heller ikke saa blød, som den fra Holland; men den er, ligesom alle de andre, af een og samme Farve fra enhver Grav, naar Lys og Luft har været udelukket; ikke heller har jeg, ved i de forskjellige Lande at undersøge Hørren, fundet den i et og samme Neeg af forskjellig Farve eller forskjellig Bestaaffenhed, undtagen i en Deel af Zeeland, hvor Høravlen endnu er i dens Barndom.

Kort, det forekommer mig, efter al den Oplysning jeg har erholdt, og efter at have paa bedste Maade overveiet Sagen, at Lysets og Luftens

Udelukkelse fra Hørrer medens den røddes, saaledes som skeer i Nederlandene og Frankrig, er den vigtigste Deel ved denne Plantes Behandling, og jeg er af den Formening, at naar der nøie følges den Fremgangsmaade, som bruges i disse Lande, vil saadant blive af den største Vigtighed for Jorddroten, Landmanden og Staten.
